

De pedagogische gereedschapskist

Omgaan met getraumatiseerde leerlingen moet je leren

Een kind dat alleen maar tekeningen maakt over dood en verderf. Of een moeder die een complete scene schopt. Getraumatiseerde kinderen of ouders die onverwacht of emotioneel reageren: iedere leerkracht wordt er vroeg of laat mee geconfronteerd. Is het een kwestie van (levens)ervaring om hier goed mee om te gaan? Op de verschillende opleidingen wordt aan deze kwesties wel degelijk aandacht besteed.

Gevlucht voor een oorlog, een auto-ongeluk, kindermishandeling of incest: er zijn nogal wat aanleidingen om als kind getraumatiseerd te raken. Voor leerkrachten is het vaak moeilijk om deze kinderen te herkennen of met hen om te gaan. 'Het is ook lastig om een relatie met zo'n kind aan te gaan, omdat hij of zij anders reageert dan andere kinderen. Ze vragen veel aandacht of juist helemaal niet. Hoe moet je daar als leerkracht mee omgaan?' Kees Bakker, opleidingsmanager van de Ipabo, stelt daarmee de vraag die veel aankomende leerkrachten ook stellen.

Joëlle Tiebie-Woudstra

Contra-intuïtief

Welke handvatten geeft de opleiding mee om deze situatie het hoofd te bieden? 'We hebben een minorfase, gericht op speciaal onderwijs. De vraag daarin is: hoe ga je om met kinderen die afwijkend gedrag vertonen? In de minor observeren studenten kinderen en krijgen ze theoretische handvatten. Contra-intuïtief reageren, dus niet primair. Bedenk goed hoe je bij dit kind gaat reageren.' Dan is wel belangrijk dat je als leerkracht het kind en de context waarin het reageert, goed kent. Op dat moment kan de pedagogische gereedschapskist open. De taak van de opleiding is om die kist te vullen. 'Je moet genoeg kennis hebben om gedrag te herkennen. En daarnaast communicatieve vaardigheden om te zorgen dat je zelf gepast reageert en de zaak niet laat escaleren. Dat wordt onderwezen en geoefend in rollenspellen.'

Hulp

Dergelijke technieken kan de leerkracht ook toepassen in bijvoorbeeld een onverwach-

te confrontatie met een boze en/of emotionele ouder. Maar ook in een ouder- of tienminutengesprek kan de boel ontsporen. Al in het begin van de studie loopt de student mee met de mentor, zodat hij of zij bij de oudergesprekken aanwezig kan zijn. Dat is erg leerzaam. Bakker: 'En als je als beginnende leerkracht al voelt dat een gesprek lastig gaat worden, roep dan de hulp in van een ervaren collega of de IB'er om het gesprek goed te voeren.'

Workshops

De ervaringen van Joëlle Tiebie-Woudstra zijn weinig anders. Tiebie-Woudstra is docent pedagogiek en onderwijskunde en voorzitter van de hele sectie pedagogiek aan de Hogeschool Inholland. 'Als het gaat om ouders, leren we studenten al snel om met hen in gesprek te gaan. Maar dan heb je het nog niet over emotionele ouders en getraumatiseerde kinderen. In jaar 3 komen diverse experts workshops geven, waarbij studenten leren om op een goede manier een gesprek aan te gaan.'

Voor de leerkracht is het cruciaal om zicht te krijgen op de oorzaak van een trauma. In onze opleiding besteden we aandacht aan diverse gedragsstoornissen die verband houden met trauma's die kinderen hebben opgelopen. 'We leren onze studenten niet alleen op het gedrag van kinderen te reageren, maar verder te kijken naar de oorsprong ervan. Wat denkt het kind? Wat voelt het kind? We leren hen manieren om met kinderen hierover in gesprek te gaan', vertelt Tiebie-Woudstra. Als leerkracht kun je behalve op het gedrag letten op het fysiek van een kind: zijn er bijvoorbeeld blauwe plekken op vreemde plaatsen? Of: gebruikt het kind woorden

die niet bij de leeftijd passen? 'Dan is het zaak om het tijdig contact op te nemen met Veilig Thuis, het advies- en meldpunt voor huiselijk geweld en kindermishandeling.

Het is een moeilijk gesprek met ouders over zo'n onderwerp, je moet oppassen hen nergens van te betichten. We werken nauw samen met No Kidding, die ook workshops verzorgen met een ervaringsdeskundige die vertelt over de impact van een trauma. Als basis voor een goed gesprek met een emotionele ouder zou ik zeggen: blijf professioneel handelen, toon begrip en geef ouders de kans hun emotie te uiten. Blijf rustig en blijf in gesprek.'

Richard Kuijper, sinds vorig jaar parttime docent wiskunde bij Scholen aan Zee

'Ik geef les aan 3e klas leerlingen van het vmbo. Sinds die tijd ben ik bezig met de opleiding aan NHL Leeuwarden. In de reguliere lessen is enige aandacht gegeven aan problemen en stoornissen bij kinderen. Het wordt dus wel aan de orde gesteld, maar niet uitgebreid. In een extra aangeboden cursus van circa zeven sessies is er aandacht gegeven aan gedragingen van leerlingen en de mogelijke oorzaken daarvan. Hoe zou je het kunnen herkennen en hoe ga je er het beste mee om? Hierbij moet je denken aan AD(H)D, angsten, ASS, problemen bij hechting et cetera. Ook zijn daarbij getraumatiseerde kinderen genoemd. In het boek dat je bij deze cursus kon bestellen is veel te lezen over allerlei mogelijke stoornissen, problemen, trauma's e.d. Het boek heeft als titel 'Gedragsproblemen in de klas' van Anton Horeweg.

Richard Kuijper

Dineke van Veen, docente Scholen aan Zee

'Ik deed de opleiding dertig jaar geleden. Destijds was er voor dit onderwerp helemaal geen aandacht. Overigens geven nieuwe en nog studerende collega's aan dat dat nog steeds het geval is...'